

ՆԱԽԱՆԻՆ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԷՄՄԱ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆՏ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 419 ՆՈՒՎԱԾԻ 6-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԱԲՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

11 դեկտեմբերի 2007թ.

Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ն. Դանիելյանի (զեկուցող),
Ֆ. Թոխյանի, Վ. Նովիաննիսյանի, Զ. Ղուկասյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,
մասնակցությամբ՝

դիմող՝ քաղ. Է. Կարապետյանի,

գործով որպես պարասխանող ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովի պաշ-
տոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՏ ԱԺ նախագահի խորհրդական Դ. Մելքոնյանի,
«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 46 հոդվածի համաձայն՝
սահմանադրական դատարանում ՆՏ կառավարության ներկայացուցիչ Ա. Սարգս-
յանի,

համաձայն ՆՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ
կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Էմմա
Կարապետյանի դիմումի հիման վրա՝ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419
հոդվածի 6-րդ կետի՝ Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրությանը համա-
պարասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղ. Է. Կարապետյանի՝ 29.08.2007թ. դիմումն է
սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, կողմերի գրավոր բացատրությունները, հեղափոխելով ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգիրքը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Յ.**

1. ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է Նայաստանի Նանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, ՏՏ Նախագահի կողմից ստորագրվել 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին եւ ուժի մեջ է մտել 1999թ. հունվարի 12-ից:

ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող 419 հոդվածը փոփոխվել է ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից 2006 թվականի հուլիսի 7-ին ընդունված՝ «Նայաստանի Նանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՏ օրենքով:

ՏՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածը վերնագրված է «Բողոքը քննող դատարանի որոշումները», որը 2006 թվականի հուլիսի 7-ի խմբագրությամբ սահմանում է.

«Դատական ակտերի վերանայման արդյունքում վճռաբեկ դատարանը՝

1) մերժում է վճռաբեկ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ: Այն դեպքում, երբ վճռաբեկ դատարանը մերժում է վճռաբեկ բողոքը, սակայն դատարանների կայացրած գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտերը թերի պարճառաբանված, սխալ պարճառաբանված կամ չպարճառաբանված են, ապա վճռաբեկ դատարանը պարճառաբանում է անփոփոխ թողնված դատական ակտը.

2) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է վճռաբեկ բողոքը՝ համապատասխանաբար ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով դատական ակտը: Բեկանված մասով գործն ուղարկվում է լրացուցիչ նախաքննության կամ համապատասխան ստորադաս դատարան՝ այլ կազմով նոր քննության: Չբեկանված մասով դատական ակտը մնում է օրինական ուժի մեջ.

3) ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանում է դատական ակտը եւ հաստատում կողմերի հաշվության համաձայնությունը.

4) բեկանում եւ փոփոխում է ստորադաս դատարանի դատական ակտը, եթե ստորադաս դատարանի կողմից հաստատված փաստական հանգամանքները

հնարավորություն են տալիս նման փոփոխության, եւ դա բխում է արդարադատության արդյունավետության շահերից.

5) կարճում է գործի վարույթը եւ դադարեցնում քրեական հետապնդումն ամբողջությամբ կամ դրա մի մասը կամ առանց քննության է թողնում քաղաքացիական հայցն ամբողջությամբ կամ դրա մի մասը, եթե գործի վարույթը կարճելու կամ քաղաքացիական հայցն առանց քննության թողնելու հիմքերն ի հայտ են եկել ստորադաս դատարանում գործի քննության ժամանակ.

6) վերաքննիչ դատարանի դատական ակտը վերանայելիս օրինական ուժ է տալիս առաջին աստիճանի կամ վերաքննիչ դատարանի դատական ակտերից որեւէ մեկին»:

2. Դիմողը դիմումին կից ՆՏ սահմանադրական դատարան է ներկայացրել Երեւանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին աստիճանի դատարանի 26.03.2007թ., ՆՏ քրեական վերաքննիչ դատարանի 14.05.2007թ. եւ ՆՏ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի 13.07.2007թ. որոշումները:

Վերոհիշյալ դատական ակտերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ Երեւանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին աստիճանի դատարանն իր 26.03.2007թ. որոշմամբ մերժել է քաղ. Է. Կարապետյանի՝ ՆՏ գլխավոր դատախազության անգործության դեմ բերված բողոքը, իսկ որոշման եզրափակիչ մասում ամրագրել է, որ տվյալ որոշումը ենթակա չէ բողոքարկման: ՆՏ քրեական վերաքննիչ դատարանը, քննության առնելով քաղ. Է. Կարապետյանի վերաքննիչ բողոքը, իր 14.05.2007թ. որոշմամբ բավարարել է այն եւ բեկանել Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին աստիճանի դատարանի 26.03.2007թ. որոշումը: ՆՏ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատը, քննելով ՆՏ գլխավոր դատախազի տեղակալի կողմից բերված վճռաբեկ բողոքը, իր 13.07.2007թ. որոշմամբ անհիմն համարելով բողոքարկուի այն փաստարկը, որ ՆՏ քր. դատ. օր.-ի 278 հոդվածով նախատեսված՝ հետաքննության մարմինների, քննիչի, դատախազի եւ օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմինների որոշումները չեն կարող բողոքարկվել վերաքննիչ դատարան, բայցեւայնպես, հիմնավոր համարելով առաջին աստիճանի դատարանի կողմից կայացված որոշումը, կիրառելով ՆՏ քր. դատ. օր.-ի 419 հոդվածի 6-րդ կետը՝ բեկանել է ՆՏ քրեական վերաքննիչ դատարանի 14.05.2007թ. որոշումը եւ

օրինական ուժ է Կրկել Երևանի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ասրյանի դատարանի որոշմանը:

Դիմողը գրնում է, որ ՆՏ վճռաբեկ դատարանն իր գործով կիրառելով ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետը՝ իրեն գրկել է ՆՏ Սահմանադրության 19 հոդվածի հիմքերով իր խախտված իրավունքները դատական կարգով վերականգնելու հնարավորությունից, խախտել է Սահմանադրության 19 հոդվածով նախատեսված իր սահմանադրական իրավունքը, ուստի ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետով սահմանված դրույթն անհրաժեշտ է ճանաչել ՆՏ Սահմանադրության 19 հոդվածի պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

3. Պատասխանողը գրնում է, որ ՆՏ Սահմանադրության 19 հոդվածով երաշխավորված՝ յուրաքանչյուրի՝ իր խախտված իրավունքները վերականգնելու համար հավասարության պայմաններում անկախ եւ անկողմնակալ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում իր գործի հրապարակային քննության իրավունքը ենթադրում է յուրաքանչյուր գործով դատարանի կողմից համապատասխան դատավարական փաստաթղթում իր դիրքորոշման արտահայտում: ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքով վճռաբեկ դատարանի կողմից կայացվող որոշումների Կրեակների սահմանումը պայմանավորված է ՆՏ վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակով, ներհամակարգային գործառնությանին ԿրանջաԿման սկզբունքի վրա հիմնված դատական համակարգում վճռաբեկ դատարանի դերով եւ նշանակությամբ, իր կարգավիճակից բխող լիազորությունների առանձնահատկությամբ:

Ըստ պատասխանող կողմի՝ ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետում եւ ՆՏ դատական օրենսգրքի 60 հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետում ամրագրված՝ վճռաբեկ դատարանի եզրափակիչ որոշման նոր Կրեակը ոչ միայն չի հակասում ՆՏ Սահմանադրության 19 հոդվածին, այլ, ընդհակառակը, այն կարելի է դիԿել որպես նշված հոդվածում ամրագրված իրավունքի իրականացման գործուն երաշխիք: ՄասնավորաԿես, ՆՏ վճռաբեկ դատարանն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բեկանելով վերաքննիչ դատարանի դատական ակԿր, օրինական ուժ է Կրալիս առաջին ասրյանի դատարանի՝ իր կարծիքով արդարացի դատական ակԿրին: Օրինական ուժ Կրալով առաջին ասրյանի դատարանի դատական ակԿրին՝ վճռաբեկ

դափարանը դրանով իսկ հաստատում է, որ առաջին արյանի դափարանում գործի քննությունն իրականացվել է հավասարության եւ հրապարակայնության պայմաններում, ողջամիտ ժամկետներում, արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ, անկախ եւ անկողմնակալ դափարանի կողմից:

Վճռաբեկ դափարանի եզրափակիչ որոշման նոր փեսակը նպաստում է նաեւ դափական ակտերի շրջապատյալի կանխմանը՝ ապահովելով դափավարական խնայողության եւ ՏՏ Սահմանադրության 19 հոդվածով երաշխավորված՝ «դափավարության ողջամիտ փետողության» սկզբունքների իրացումը:

Պարասխանողը գտնում է, որ դիմողի փաստարկները հիմնավոր չեն, ՏՏ քրեական դափավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետով սահմանված դրույթը չի հակասում ՏՏ Սահմանադրության 19 հոդվածի պահանջներին եւ դիմումը ենթակա է մերժման:

4. Սահմանադրական դափարանն արձանագրում է, որ Նայասփանի Նանրապետությունը, հռչակելով իրեն որպես իրավական պետություն, ՏՏ Սահմանադրության 19 հոդվածով հստակ նախատեսում եւ երաշխավորում է յուրաքանչյուր անձի՝ իր խախտված իրավունքները դափական կարգով պաշտպանելու իրավունքը՝ օրենքով սահմանված ձեւերով ու ծավալով: Սահմանադրության 19 հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր խախտված իրավունքները վերականգնելու, ինչպես նաեւ իրեն ներկայացված մեղադրանքի հիմնավորվածությունը պարզելու համար հավասարության պայմաններում, արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ, անկախ եւ անկողմնակալ դափարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում իր գործի հրապարակային քննության իրավունք»:

Մի շարք միջազգային պայմանագրերով, մասնավորապես՝ Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրով (10 հոդված), Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով (6 հոդված), Քաղաքացիական եւ քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրով (14 հոդված) եւ այլ իրավական ակտերով Նայասփանի Նանրապետությունն ստանձնել է պարտավորություններ՝ երաշխավորելու անձանց՝ իրենց խախտված իրավունքները վերականգնելու եւ անկախ ու անկողմնակալ դափարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում իրենց գործի հրապարակային քննության իրավունքը:

5. ՆՏ վճռաբեկ դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակով եւ դատական համակարգում նրա դերով են պայմանավորված դատական բողոքարկման հարաբերությունների կարգավորման բնագավառում 2006 թվականի հուլիսի 7-ի օրենսդրական փոփոխությունները, որի արդյունքում վճռաբեկ դատարանին, ի լրումն այլ լիազորությունների, իրավունք է վերապահվում օրինական ուժ տալ ստորադաս դատարանների դատական ակտերից մեկին, որը հիմնավոր կհամարվի՝ դրանով իսկ եզրափակելով փվյալ գործով քննությունն ընդհանուր իրավասության դատարաններում:

ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի նախորդ խմբագրությունը հանգեցնում էր նրան, որ երբեմն պրակտիկայում հնարավոր չէր լինում խուսափել այնպիսի դեպքերից, երբ գործի քննությունն ընկնում էր շրջապատյալի մեջ եւ դատական քաշքշուկի պարճառով ստեղծվում էր ՆՏ Սահմանադրության 19 հոդվածով, Եվրոպական կոնվենցիայի 6 հոդվածով եւ մի շարք այլ իրավական ակտերով երաշխավորված՝ ողջամիտ ժամկետներում գործի քննության իրավունքի խախտման վրանգ:

ՆՏ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 3, 4 եւ 6 կետերով նախատեսված լիազորությունների համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ ՆՏ վճռաբեկ դատարանին նման լիազորություններ վերապահելը նպատակ է հետապնդել կանխելու այն դատական շրջապատյալը, որը գոյություն է ունեցել մինչ այդ: Այդ լիազորությունների միջոցով դատական շրջապատյալի կանխումն իր հերթին հնարավորություն է ընձեռում երաշխավորել դատաքննությունը ողջամիտ ժամկետում կազմակերպելու սահմանադրաիրավական պահանջի իրացումը, ինչպես նաեւ ապահովել իրավական որոշակիության սկզբունքի իրացումը:

6. Նարցն էլ ավելի է կարեւորվում, երբ խոսքը վերաբերում է քրեական դատավարությանը, երբ գործի քննության անհարկի ձգձգումների պայմաններում, օրինակ, անձը շարունակում է գրնվել անազատության մեջ: Այս հարցի առնչությամբ ՆՏ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումն արտահայտված է ՍԴՈ-710 որոշման մեջ:

Նամաձայն Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշման՝ ճանաչվում է քրեական գործով հետապնդվող յուրաքանչյուր անձի՝ ողջամիտ ժամկետում իր գործի հրապարակային քննության իրավունքը: Կոնկրետ

քրեական դատավարության ձգձգումների առնչությամբ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը պարտավորեցնում է պետություններին ստեղծել այնպիսի իրավական դաշտ եւ դատական համակարգ, որի պայմաններում կաշարական մեղադրյալների՝ Եվրոպական կոնվենցիայի 6 հոդվածով երաշխավորված իրավունքները:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն իր վճիռներում բազմիցս բացասական դիրքորոշում է արտահայտել հսկողական վարույթի շրջանակներում օրինական ուժի մեջ մտնող դատական ակտերի բողոքարկման ինստիտուտի վերաբերյալ: Ըստ եվրոպական դատարանի՝ նման դատավարական ընթացակարգի կիրառման արդյունքում խախտվում են դատաքննությունը ողջամիտ ժամկետում կազմակերպելու կոնվենցիոն պահանջը, ինչպես նաեւ իրավական որոշակիության սկզբունքը, որը, ի թիվս այլ խնդիրների, պահանջում է, որ դատարանների ուժի մեջ մտնող որոշումները կրկին չդառնան քննության առարկա:

7. Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ ընդգծում է, որ ՆՇ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետով նախատեսված լիազորությունը ՆՇ վճռաբեկ դատարանը կարող է կիրառել բոլոր այն դեպքերում, երբ գործի փաստական հանգամանքները չեն փոխվում եւ՝ առաջին աստիճանի դատարանի, եւ՝ վերաքննիչ դատարանի դատաքննության արդյունքում, եւ դատավճիռներով հաստատված միեւնոյն փաստը փարբեր դատարանների կողմից փարբեր քրեաիրավական գնահատականի է արժանանում: Նման գործը վճռաբեկության կարգով վերանայելիս ՆՇ վճռաբեկ դատարանը կարող է ուժի մեջ թողնել իրար հակասող դատական ակտերից մեկը: Այդպիսի որոշման հիմք կարող է հանդիսանալ միայն որեւէ աստիճանի դատարանի կողմից քրեական օրենքի ոչ ճիշտ կիրառումը:

Նման գործերի քննության ժամանակ պետք է հաշվի առնվեն նաեւ ՆՇ քր. դատ. օր.-ի 397 հոդվածով նախատեսված դատավարության սկզբունքները:

ՆՇ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետը սահմանադրականության խնդիր չի առաջացնում եւ վճռաբեկ դատարանին վերապահված լիազորությունները համահունչ են ՆՇ Սահմանադրությամբ, Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով երաշխավորված՝ ողջամիտ ժամկետներում դատական քննության իրավունքին: Տիշյալ լիազորությունների բացակայությունը, ընդհակառակը, կարող է վրանգել

դարական պաշտպանության, արդար դարաքննության, ողջամիտ ժամկետներում դարաքննության իրավունքները: Այնուամենայնիվ, փարաբնույթ մեկնաբանություններից խուսափելու, իրավական որոշակիությունն ապահովելու առումով ճիշտ կլիներ օրենքում հնարավորինս հստակեցնել այն հիմքերը, որոնք դարարանին հնարավորություն են տալիս կիրառել նշված լիազորությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դարարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դարարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 419 հոդվածի 6-րդ կետը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

11 դեկտեմբերի 2007 թվականի
ՍԴՈ-720